Proiecte pentru romi în România post-comunistă: experiențe, rezultate, perspective

Cercetarea noastră a urmărit, printre altele, "radiografierea" tipurilor de proiecte care au avut explicit ca beneficiari persoane de etnie romă în România post-comunistă. Aceste proiecte au fost inițiate și implementate de organizații și instituții diverse, de la organizații nonguvernamentale locale și internaționale, grupuri de inițiativă, instituții de stat, centrale și locale, la biserici și organizații religioase. Inițiativa a pornit de la necesitatea cunoașterii și valorificării experiențelor acumulate, a rezultatelor, a practicilor dezvoltate în aceste multiple proiecte, pentru a fundamenta cu o cunoaștere "de jos" viitoarele politici și procesul de implementare a Strategiei Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor[1]. Rezultatele cercetării vor fi utile celor care desfășoară sau intenționează să desfășoare proiecte pentru romi, cât și celor interesați de evoluția societății civile și a raporturilor sale cu statul în România după 1989, constituindu-se ca un punct de plecare și ca un instrument util pentru finanțatorii implicați în problematica romilor.

Profilul proiectelor pentru romi

Am început cercetarea având ca unitate de analiză *proiectul* care a avut specificat în obiective faptul că se adresează comunităților de romi, modalitățile de identificare a "proiectelor pentru romi" fiind precizate într-o altă secțiune a cărții[2]. Am încercat să identificăm cât mai multe asemenea proiecte, dar suntem conștienți de faptul că nu am putut surprinde întregul fenomen[3]. Important este faptul că aceste lipsuri nu afectează concluziile cercetării în ansamblu, baza de date permițând actualizarea cu noi proiecte neidentificate sau care au început după decembrie 2000 (limita temporală superioară în analiza noastră).

Pentru intervalul 1990 și 2000 au fost identificate 519 organizații care au realizat 1 013 proiecte, 80% dintre acestea fiind desfășurate în perioada 1997-2000. Creșterea numărului proiectelor înregistrată după 1996 poate fi explicată printr-un complex de factori socio-politici, interni și internaționali. Schimbarea de guvernare din 1996, care a marcat o creștere a interesului pentru problematica

1 Monitorul Oficial nr. 252 din 16.05.2001.

2 Vezi Zoltán Kali "Diseminarea experiențelor proiectelor pentru romi".

3 Normal, cele mai greu de identificat au fost proiectele de la începutul anilor '90, pentru că distanța în timp, lipsa unor baze de date complete, a unor arhive și fluctuația personalului au fost câteva dintre piedicile întâmpinate în cercetarea de teren.

minorităților (implicit pentru romi), multiplicarea surselor de finanțare pentru proiecte de acest fel (în special externe, care asigură cea mai mare parte a finanțărilor pentru acestea) și intensificarea preocupărilor pentru problematica romilor manifestate de societatea civilă din România sunt câțiva dintre factorii importanți care au dus la creșterea numărului activităților care au avut ca beneficiari comunitățile de romi.

Istoria politicilor publice destinate îmbunătățirii situației comunităților de romi începe în anii '70, atât pentru Organizația Națiunilor Unite, cât și pentru Uniunea Europeană. În 1977 Organizația Națiunilor Unite face prima referire expresă la romi într-un document oficial[4] care îndemna statele membre să ofere romilor dinăuntrul granițelor lor toate drepturile de care se bucură restul populației și să se implice în păstrarea identității culturii acestei etnii. În cadrul aceluiași document s-a luat la cunoștință situația dezavantajată a romilor în diferite țări europene, semnalându-se la nivel internațional și oficial existența unor probleme legate de respingere din partea comunității majoritare, de discriminare, de marginalizare a acestei etnii. Consiliul Europei s-a arătat interesat de situația romilor din Europa, iar în 1975 prin Rezoluția nr. 13 s-au adus în discuție problemele politicilor publice destinate acestora, solicitându-se statelor membre elaborarea unor rapoarte în legătură cu măsurile întreprinse pentru soluționarea problemelor romilor[5]. Discuțiile la nivel european și mondial privind problematica romilor au dus la dezvoltarea de strategii și proiecte pentru schimbarea situației acestei minorități discriminate, determinând o creștere a preocupărilor instituțiilor internaționale la nivel mondial în ce privește creșterea surselor de finanțare pentru acest domeniu.

Conform răspunsurilor la întrebările chestionarului utilizat în cadrul cercetării cele mai multe proiecte au urmărit atingerea unor obiective din domeniul educației (40% dintre proiecte), apărării drepturilor omului (28%) și asigurării de servicii sociale (27%)[6]. Se conturează astfel „agenda" și tipul proiectelor pentru romi, accentuat și de profilul activităților desfășurate cu preponderență (formare și desfășurare de seminarii – ambele cu tentă educațională). S-ar putea considera că acestea ar putea fi principalele domenii unde trebuie să se acționeze, fiind definite de practica și obiectivele proiectelor pentru romi în ultimii 11 ani[7] și mai ales de viziunea politicilor de finanțare la nivel național, dar și internațional. Totuși, este

4 Rezoluția din 31 august 1977 a Organizației Națiunilor Unite privind protecția drepturilor minorităților (Doc. E/CN4/Sub. 2/399).

5 J.P. Liegeois, Rromii și comunitățile nomade: cercetare-acțiune și proiecte de intervenție, Romathan.

6 Vezi în acest volum studiul lui Gabriel Bădescu, "O analiză cantitativă asupra proiectelor pentru romi", p. 47.

7 Cu toate că se poate invoca faptul că aceste tipuri de obiective corespund nevoilor sesizate, alegerea domeniilor de acțiune este determinată și de politicile de finanțare promovate de către principalii donori, și implicit de viziunile pe care le au aceștia referitor la problematicile comunităților de romi în general.

necesară o cercetare mai profundă care să ofere o mai bună cunoaștere a situației oferind o posibilă ierarhie a domeniilor care necesită o intervenție.

Dintre toate cele 1 013 proiecte, 46% au fost realizate în Transilvania, 23% în Muntenia și 10% în Moldova, în București fiind inițiate 20% dintre proiecte[8], fapt datorat, în principal, așa cum vom arăta mai jos, distribuției regionale a organizațiilor nonguvernamentale în România.

La datele rezultate în urma analizei statistice (cercetare cantitativă) se adaugă rezultatele care se desprind din analiza în profunzime (cercetare calitativă) a celor 21 de proiecte alese pentru studiile de caz. Prin analiza acestora am urmărit să îmbinăm cele două abordări (cantitativă și calitativă) și, în acest fel, să surprindem anumite aspecte pe care o cercetare pur statistică nu le-ar fi putut avea în vedere: profilul comunităților beneficiare, reprezentările despre romi prezente și vehiculate în cadrul desfășurării proiectelor și realizările acestora. În baza analizei efectuate, se pot formula următoarele concluzii și recomandări:

Majoritatea proiectelor analizate (chiar dacă în domenii diverse de activitate) au ca beneficiari persoane sau comunități rome aflate în impas sau chiar la limita subzistenței. De regulă este vorba de grupuri aflate la periferia orașelor mari și mijlocii sau în rural în imediata apropierea a acestora. Sunt comunități marginalizate, stigmatizate, cu probleme legate de condițiile de locuire, de accesul la serviciile sanitare și sociale, de lipsa locurilor de muncă[9]. Studiile de caz au scos la iveală faptul că unele din proiecte au la bază un model iluminist în ceea ce privește romii. Aceștia sunt văzuți ca o comunitate în nevoie, needucată, ignorantă și ignorată în ceea ce privește starea în care se află, rolul de schimbare fiind revendicat de implementatori, de regulă intelectuali (gadjo și romi)[10].

În multe dintre proiecte se vehiculează perspectiva folclorică în privința culturii rome accentuându-se meseriile tradiționale, talentele artistice "deosebite" și nu în ultimul rând limba romani, în ansamblu, romii fiind văzuți ca pasivi, mulțumiți, chiar responsabili de starea în care se află. Se pune deci problema reprezentărilor despre romi a implementatorilor ca fiind foarte importantă în desfășurarea unui proiect, uneori activitățile de acest fel având în spate neînțelegeri culturale, perpetuând reprezentări vechi, înrădăcinate în cultura majoritară despre romi[11].

---

8 Putem presupune că în majoritatea cazurilor proiectele s-au desfășurat în aceeași regiune istorică de unde au fost inițiate. Bucureștiul face o excepție cu siguranță, desfășurând multe proiecte în alte regiuni ale țării.

9 Vezi, în special, studiile "Educație la periferia orașului" - Bianca Rusu și "Resursele educației așternative" - Laura Ardelean.

10 Vezi studiul "Patrimoniul cultural-o resursă în proiectele pentru romi" - Romana Careja, "Obiceiuri de nuntă, expresie a multiculturalității" - Ioan Hosu, "Soluții locale la probleme generale" - Cosmin Marian și "Diversitatea culturală ca potențial turistic" - István Haller.

11 Aceste modele sunt vechi în cultura europeană, cristalizându-se în special în perioada iluministă în care romii apar ca ființe pasionale, iraționale, periculos de seducătoare – modelul

Proiectele culturale și de educație care au în vedere recuperarea istoriei locale prin organizarea de cursuri pentru tinerii romi sunt importante din perspectiva conturării unei identități. De asemenea, documentarea în ce privește istoria orală locală a comunităților de romi contribuie la conștientizarea și rememorarea unor evenimente cruciale pentru comunitate (asimilarea comunistă, deportarea în Transnistria etc). Aceste istorii diverse ale comunităților de romi ar trebui făcute cunoscute unui public mai larg și incluse în manualele de istorie.

În cazul proiectelor care au avut ca și grup-țintă comunități multietnice se poate remarca o înțelegere simplistă, folclorică a multiculturalității, centrată pe recuperarea tradițiilor și a obiceiurilor, accentuând modelul tradițional[12], romii fiind considerați ca păstrători ai unei culturi "tradiționale" pe cale de dispariție.

Dacă ne referim la cele trei studii de caz din domeniul educației se pot observa diversele modalități de îmbinare a educației instituționalizate și a celei alternative. În cadrul educației alternative se remarcă cursurile de formare de lideri romi în scopul deprinderii unor abilități de scriere și implementare de proiecte, de organizare a activității societății civile, forme de educație sanitară[13].

Multe dintre proiectele realizate având ca scop dezvoltarea economică a comunităților de romi s-au centrat pe așa zisele meserii tradiționale ale acestora. După cum reiese din studiile de caz, acestea se dovedesc, în multe cazuri, ca fiind neeficiente economic, neputându-se autosustține din motive de nerentabilitate, de costuri relativ ridicate ale produselor, din cauza instabilității pieței și uneori din lipsa componentei de marketing. Apare astfel întrebarea firească dacă aceste meserii se pot eficientiza și cum, care ar fi beneficiile pe care le-ar putea aduce, și care sunt posibilele strategii de piață. Totuși se pune problema în ce măsură meseriile tradiționale ajută la păstrarea identității, dacă ele sunt sau nu constitutive pentru modelul identitar rom. Proiectele de dezvoltare economică și socială ar trebui să aibă o componentă de recalificare profesională în alte meserii, fapt ce ar contribui la stoparea reproducerii statutului de marginalizat social pentru romii implicați.

În ce privește reconversia profesională și proiectele care au obiective de acest fel, se remarcă faptul că, pentru a fi într-adevăr eficiente, acestea ar trebui însoțite de o legislație eficientă împotriva discriminărilor rasiale, etnice și de gen, la angajare sau în justiție. Chiar dacă s-au făcut pași în această direcție prin adoptarea Ordonanței 137/2000[14] privind combaterea tuturor formelor de

"Carmen" al lui Prosper Merrime sau ființe agresive și de temut prin devianța lor de la normele sociale.

12 Vezi al treilea proiect din studiul "Patrimoniul Cultural – O resursă în proiectele pentru romi" - Romana Careja, "Obiceiuri de nuntă, expresie a multiculturalității" - Ioan Hosu și "Diversitatea culturală ca potențial turistic" - István Haller.

13 Înțelegem prin educație alternativă, educația desfășurată în afara sistemului instituțional de stat sau recunoscut de stat, de către diferite organizații.

14 Monitorul Oficial nr. 431 din 2.09.2000.

discriminare, trebuie grăbită punerea ei în aplicare. Cazul analizat, care a avut în vedere combaterea discriminării, semnalează faptul că, atunci când se încalcă legea cu privire la discriminare sau acțiuni prejudiciatorii pentru cetățeni romi, acțiunea justiției este lentă și deseori clementă cu vinovații[15].

Referitor la programele din domeniul medical se remarcă necesitatea unei mai bune cunoașteri a modelelor culturale rome și a constrângerilor socio-economice în care se află comunitățile de romi. Pericolul ar fi și în acest caz acela al reprezentărilor majoritarilor vizavi de cultura romilor. De cele mai multe ori, lipsa educației sanitare este văzută ca ceva inerent culturii rome, fiind o perspectivă de abordare dintr-un singur unghi de vedere, scoasă din contextul cultural și social. Când se discută lipsa educației sanitare aceasta este prezentată ca fiind o problemă aparținând exclusiv comunității rome, ignorându-se contextul, și fără a se considera lipsa educației sanitare ca fiind o problemă determinată de condițiile economice și sociale precare în care trăiesc comunitățile de romi[16]. Este însă demn de reținut modelul mediatorilor sanitari romi care asigură relația dintre comunitate și sistemul medical de stat, fapt ce poate înlesni accesul romilor la serviciile medicale și asigurarea unei profilaxii eficiente în cazul unor maladii grave[17].

Ceea ce putem remarca în ansamblu este că marea majoritate a proiectelor au urmărit schimbări în mai multe domenii ale vieții sociale a romilor. De exemplu, proiecte din domeniul educațional au inclus în activitățile desfășurate, pe lângă cele de alfabetizare, pregătire și instruire, seminarii și activități de construcție, reparație de clădiri, semnalând complexitatea situației comunităților vizate.

Instituții implicate în proiectele pentru romi

Bineînțeles, analiza noastră nu putea face abstracție de instituțiile care au desfășurat aceste proiecte, astfel încât am încercat, atât în cercetarea cantitativă, cât și în cea calitativă să obținem date în ceea ce privește profilul, obiectivele, resursele umane, infrastructura, cultura organizațională a acestora etc. După cum reiese din analiza statistică, o pondere importantă în numărul instituțiilor care au realizat proiecte pentru romi o reprezintă organizațiile nonguvernamentale (aproximativ 66%), urmate apoi de instituțiile de stat, centrale și locale (22%), grupuri de inițiativă (4%) și societăți comerciale (1,7%).

Distribuția regională a acestor instituții este neuniformă, remarcându-se o concentrare importantă în Transilvania (49%), urmată de Muntenia (30%) și

15 Vezi "Combaterea rasismului și a discriminării" Viorel Anăstăsoaie.

16 Accesul la serviciile medicale și nivelul "culturii" sanitare a comunităților de romi ar trebui comparate cu nivelul înregistrat la nivel național luând în considerare distribuția pe clase și grupuri sociale.

17 Vezi studiul "Mediatori sanitari în comunitățile de romi" - Laura Ardeleanu.

Moldova (14%). În capitală sunt prezente doar 38 de organizații ceea ce reprezintă 7% din total, la o pondere a populației bucureștene de 10% din populația României. În regiunile cu o proporție însemnată a populației de etnie romă (Cluj, Mureș, Sibiu) se observă o prezență "instituțională" mai intensă. Deci, putem spune că există un raport de proporționalitate între numărul instituțiilor definite prin interesul față de problemele romilor și numărul proiectelor care i-au avut printre beneficiari, aparte fiind doar Bucureștiul, care se remarcă printr-o activitate organizatorică mult mai intensă.

Obiectivele asumate de către organizații, după cum reiese din răspunsurile obținute în cadrul anchetei indică un interes în principal pentru domeniul educației și drepturilor omului, urmate de furnizarea de servicii sociale, cultură și dezvoltare economică.

Organizații nonguvernamentale implicate în proiectele pentru romi

Înainte de a discuta datele cu privire la organizațiile nonguvernamentale care au desfășurat astfel de proiecte este important să se facă câteva precizări. În primul rând societatea civilă este ceva mai mult decât suma organizațiilor non-guvernamentale; ea este, așa cum Goran Hyden rezumă, "acea parte a societății care leagă indivizii-cetățeni de domeniul public și de stat"[18]. Astfel, rețelele extinse de prieteni și/sau de rudenie, rețele de ajutor reciproc, grupurile de presiune, grupuri informale și/sau de inițiativă intră de asemenea în acest domeniu. În cercetarea noastră am încercat de asemenea să identificăm acea parte a societății civile, de regulă "invizibilă" analiștilor politici sau cercetărilor macro, cantitative, descoperind 21 de grupuri de inițiativă care au desfășurat proiecte pentru romi. Este nevoie, însă de mai mult timp și de o investigație de mai lungă durată pentru a înțelege raporturile între această parte a societății civile și organizații nonguvernamentale, pe de o parte, și între asociațiile informale și instituțiile de stat centrale și locale pe de altă parte.

În al doilea rând, este important de evidențiat atitudinea societății civile față de stat. G. Hyden menționează două tipuri de abordare a statului de către societatea civilă. Unul este de tip "confruntare", specific de regulă organizațiilor de apărare a drepturilor omului, centrate pe semnalarea cazurilor de abuz, de încălcare a libertăților individuale și de protejare a indivizilor împotriva abuzurilor statului (de exemplu Amnesty International, Human Right Watch, Comitetul Helsinki)[19]. Al doilea tip de abordare este unul de "negociere" cu statul în privința diverselor politici publice, caracterizând organizațiile preocupate de dezvoltare. Cele două sunt tipologii ideale fiind separate clar doar pentru a asigura o mai bună

18 Goran Hyden, Civil Society, Social Capital and Development: Dissection of a Complex Discourse, Studies in Comparative International Development, Spring 1997, vol. 32, issue 1.

19 Ibidem.

înțelegere teoretică, în realitate ele coexistând, suprapunându-se deseori în aceeași organizație. În cazul societății civile din România definite prin interesul față de problemele romilor, se păstrează constantă latura de "confruntare" cu statul prin desfășurarea unor proiecte de semnalare a încălcărilor și de apărare a drepturilor omului. În același timp se remarcă dezvoltarea laturii de implicare în politicile publice prin proiecte educaționale, de asigurare de servicii sociale și dezvoltare economică.

În al treilea rând, trebuie amintite rolurile societății civile în ceea ce privește procesul de democratizare și dezvoltare. Astfel, aceasta "ajută la mobilizare resurselor în moduri în care statul singur nu poate s-o facă"[20], fiind în același timp agent de socializare a indivizilor în procesul democratic, bineînțeles dacă valorile promovate și structurile de decizie sunt democratice. Am putea adăuga și rolul de instanță critică sau de consultare în ceea ce privește guvernarea și implementarea politicilor publice. Astfel, trebuie menționat aportul adus și implicarea societății civile din România în multiplele domenii de interes, de la cel educațional și până la cel de dezvoltare economică și cooperare internațională.

În același context al analizei societății civile implicate în problematica romilor este important de discutat problema surselor de finanțare pentru organizații. Din analiză reiese că cele mai multe surse de finanțare pentru organizațiile non-guvernamentale care se ocupă cu problematica romilor sunt externe (în proporție de 54% la sută). Autosusținerea financiară este firesc o problemă, și atunci când există este pe termen foarte scurt și limitată ca pondere. Cele mai ferite de probleme financiare sunt organizațiile cu surse externe de finanțare, iar organizațiile care au cel mai mare număr de probleme sunt cele care depind de voluntariat și de susținerea instituțiilor locale de stat, precaritatea financiară fiind semnalată în studiile de caz ca principala problemă a organizațiilor. Voluntariatului merită o remarcă separată, pentru că, după cum reiese din îmbinarea rezultatelor analizei statistice cu cele calitative, multe organizații au recurs la un voluntariat "fortuit", în sensul în care nu au avut fonduri suficiente pentru a-și remunera colaboratorii și angajații.

Societatea civilă a romilor: câteva repere

Evident, cercetarea noastră a inclus marea parte a organizațiilor civile a romilor din România, însă nu putem oferi o imagine de ansamblu. Despre istoria post-decembristă a acesteia, despre constrângerile, strategiile, aspectele funcționale, inovative sau mai puțin funcționale rămâne să aflăm din cercetări viitoare. Ceea ce putem spune, însă, este că orice cercetare de acest gen nu poate face abstracție de contextualizarea organizațiilor romilor în ansamblul societății civile din România,

20 Ibidem

de relația cu statul, și bineînțeles de experiența istorică și socială a relațiilor romi-gadzii. Mai mult, aceste cercetări nu pot ignora modelele culturale și identitare romani, despre care nu există o foarte bună cunoaștere în societatea românească în general. În plus, reprezentările despre romi ale majoritarilor joacă un rol foarte important în interacțiunile instituționale dintre organizațiile civile ale romilor și stat, respectiv societatea românească în ansamblu.

În privința relației societății civile rome cu statul putem preciza că la începutul perioadei post-comuniste ea a fost mai mult una de "confruntare" în sensul definit mai sus, centrându-și activitățile pe apărarea drepturilor cetățenilor de etnie romă, a semnalării cazurilor de abuz și violență îndreptate împotriva comunităților de romi (vezi introducerea pentru o trecere în revistă a violențelor îndreptate împotriva romilor). Problematica drepturilor omului este cel mai des menționată în cazul obiectivelor prin care se autodefinesc organizațiile de romi. Totuși, modelul "negociere" crește ca importanță, un model elocvent fiind participarea organizațiilor rome la conturarea strategiei Guvernului în privința îmbunătățirii situației romilor[21]. De asemenea, dezvoltarea economică și socială, definirea de politici publice, devin priorități pentru organizațiile romilor[22].

Implicarea instituțiilor statului în proiectele pentru romi

Am reușit să identificăm 115 instituții ale statului care au desfășurat proiecte care au avut ca beneficiari cetățeni de etnie romă, acestea fiind în principal școli, inspectorate școlare, direcții sanitare, consilii locale și județene și ministere. Ele au desfășurat în cei 11 ani 169 de proiecte (16,7% din totalul proiectelor), care au avut cu preponderență obiective educaționale, de furnizare de servicii sociale și de respectare a drepturilor omului. Din analiza bazei de date putem remarca o creștere, după 1996, a implicării instituțiilor statului în activități care vizează populația de romi, într-o măsură mai redusă decât societatea civilă. Creșterea din ultimii cinci ani se datorează schimbării de viziune la nivelul statului în ceea ce privește minoritățile naționale, fapt subliniat prin semnarea și ratificarea în Parlament a Cartei pentru Protecția Minorităților Naționale (1995). Schimbarea de guvernare din 1996 a adus la putere o coaliție la care a participat și Uniunea Democrată a

21 Societatea civilă a romilor a reușit în 1999 crearea Grupului de Lucru al Asociațiilor Romilor (GLAR) care este un grup fără personalitate juridică de 16 reprezentanți ai asociațiilor rome, abilitat de asociațiile romilor să participe la conturarea strategiei guvernamentale cu pivire la romi. GLAR-ul are reprezentanți în Subcomisia Interministerială pentru Romi (SIR) responsabilă de elaborarea strategiei pentru romi pe diverse sectoare.

22 În cursul anului 2000, au fost organizate mai multe seminarii de către asociații ale romilor pentru a discuta, elabora diverse propuneri pentru strategia guvernamentală pentru romi. De exemplu, programul "Rroma- 2000/2001" (elaborat de Centrul de Rusurse pentru ONG-urile Rromilor și Alternativa Civică a Rromilor) sau propunerile organizatiei Romani Criss.

Maghiarilor din România, aceasta urmărind o mai mare implicare a statului în domeniul minorităților naționale[23]. De asemenea, un rol hotărâtor l-au avut demararea negocierilor, în 1998, pentru integrarea României în Uniunea Europeană și care a pus un accent important pe problematica drepturilor minorităților, și în special îmbunătățirea situației romilor.

Cercetarea noastră a urmărit să surprindă activitățile desfășurate în decursul celor 11 ani (1990 – 2000) și deci să ofere o imagine de ansamblu a societății civile implicate în problematica romilor, încercând să ofere răspunsuri la câteva întrebări legate de amploarea, domeniile și resursele implicate în proiectele pentru romi. Răspunsurile nu se constituie ca soluții sau propuneri de acțiune socială, dar pot fi utile celor care formulează și implementează proiecte sau politici pentru romi. După cum menționa Jean-Pierre Liegeois[24], problematica romilor nu trebuie văzută unilateral, ci necesită flexibilitate, o importantă participare a societății civile a romilor și abordări complementare venite mai ales din partea acestora. O conlucrare eficientă, o cunoaștere pe domenii pot sugera direcțiile necesare pe care instituțiile implicate în domeniu trebuie să le aibă în vedere. Politicile publice trebuie să țină cont de dinamica comunităților de romi, de parametrii sociali, economici și politici ai statului, precum și de cercetările, informările și documentările menite a oferi suportul pentru dezvoltarea acestora.

Ceea ce trebuie subliniat însă este rolul crucial jucat de societatea civilă, în special cea romă, într-o perioadă dificilă pentru această etnie, în experimentarea și găsirea unor soluții, respectiv mediatizarea și sensibilizarea opiniei publice, am spune nu foarte favorabile problematicii cu care se confruntă comunitatea romilor. Dincolo de toate acestea, acceptarea societății civile a romilor ca un partener important și critic al Guvernului în formularea politicilor publice cu referire la romi subliniază maturizarea acesteia și garantează reprezentarea intereselor acestei etnii în politicile care o vizează.

Viorel Anăstăsoaie și Daniela Tarnovschi

---

23 În 1997 a fost înființat Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale în cadrul Guvernului României.

24 Liegeois J.P. "Rromii și comunitățile nomade: cercetare-acțiune și proiecte de intervenție", Romathan.

Cercetarea desfășurată ne-a permis conturarea câtorva concluzii și recomandări care se constituie în surse de informații utile actorilor implicați în problematica romilor: instituțiile statului, societatea civilă, finanțatori și comunitățile de romi ca principali beneficiari.

■ Diversificarea priorităților și a agendei finanțatorilor și implementatorilor, permițând o mai mare flexibilitate în a răspunde problematicii cu care se confruntă comunitățile de romi din România.
■ Inițierea unor cercetări exhaustive care să ofere o imagine de ansamblu bine documentată și argumentată privind problematica romă și care să se constituie într-o sursă de informare de încredere pentru cunoașterea priorităților, dificultăților, dar și modul de abordare a comunităților de romi.
■ Organizarea unor serii de discuții și conferințe pentru cei implicați în implementarea proiectelor destinate cetățenilor de etnie romă, autoritățile statului, organizațiile rome și finanțatorii interesați de domeniu, în scopul semnalării direcțiilor de acțiune necesare pentru îmbunătățirea situației comunităților de romi din România, precum și necesitatea redimensionării politicilor de finanțare.
■ Constituirea unui parteneriat activ și viabil între organizațiile reprezentative ale romilor, organizațiile nonguvernamentale implicate în domeniu, instituțiile statului și finanțatorii (interni și internaționali) pentru definirea unor linii de finanțare și implementarea unor proiecte în conformitate cu nevoile semnalate la nivelul comunităților de romi.
■ Oferirea de asistență tehnică pentru comunitățile de romi pentru a-și organiza și desfășura proiecte care să răspundă promt nevoilor semnalate.
■ Organizarea, în colaborare cu organizațiile romilor, a unor seminarii și cursuri de pregătire pentru implementatori în vederea informării și schimbării modului de raportare a acestora la comunitățile de romi.
■ Organizarea unor programe de informare asupra situației inițiativelor desfășurate în cadrul comunităților de romi și oferirea acestor informații tuturor celor interesați de problematica romilor.

Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală

Postfață

Implicarea Centrului de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală – organizație membră a Soros Open Network, care își propune prin programele și inițiativele sale să contribuie la consolidarea democrației din România prin ameliorarea climatului interetnic – în cercetarea ale cărei rezultate și concluzii sunt redate în paginile acestui volum, a fost o veritabilă provocare pentru organizația noastră.

A fost, înainte de toate, o provocare instituțională, fiind o primă ocazie în care personalul centrului s-a confruntat cu exigențele procedurilor PHARE și ale finanțărilor din partea Uniunii Europene.

A fost, totodată, o provocare profesională, cercetarea presupunând elaborarea unei metodologii și a unor instrumente de lucru complexe, precum și mobilizarea și coordonarea unor resurse – umane și materiale – care au pus la o serioasă încercare echipa CRDE.

Acum, când rezultatele cercetării sunt deja conturate și urmează să fie date publicității, toți cei care au fost implicați în acest proiect – angajați și colaboratori ai CRDE, specialiști și cercetători ai domeniului – împărtășim un sentiment de satisfacție pentru a fi avut șansa de a fi parteneri într-o inițiativă de această anvergură.

Nutrim totodată speranța că rezultatele muncii noastre vor furniza informațiile necesare analiștilor din domeniu, constituind totodată un bun punct de plecare pentru viitoareale demersuri care vor urmări o mai bună înțelegere a complexității problemelor cu care se confruntă comunitățile romilor din România.

Sperăm că baza de date – impresionantă prin dimensiunile ei actuale – va fi completată și actualizată cu numeroase inițiative ulterioare, și că informațiile pe care le conține vor putea fi valorificate atât de organizațiile finanțatoare interesate în ameliorarea situației comunităților de romi din România, cât și de toți cei care vor fi implicați în implementarea prevederilor cuprinse în Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor.

Levente Salat
Președinte executiv
Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală